

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2023. № 8.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.8.4>

УДК 352:316.4

С. В. Лізаковська,

*д. держ. упр., доцент, Військово-морська академія
імені Героїв Вестерплатте в Гдині, Республіка Польща*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1524-2673>

ЛОКАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ І ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

S. Lizakowska,

*Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor,
Polish Naval Academy*

THE LOCAL IDENTITY OF COMMUNITIES IN CONDITIONS OF DECENTRALIZATION AND GLOBALIZATION

У статті аналізується вплив процесу децентралізації влади та глобалізаційних змін на локальну ідентичність громад. Звертається увага на необхідність впровадження субсидіарного підходу при налагодженні взаємодії органів державної влади, місцевого самоврядування з членами громад, що забезпечує усвідомлення взаємної відповідальності за виконання демократично прийнятих законів і стимулює активність та ініціативність сторін. Органи місцевої влади і громада доповнюють один одного, оскільки

реалізація публічних політик на основі громадської участі та усвідомленні відповідальності за прийнятті рішення буде забезпечувати ефективність взаємодії між членами громади та позитивно впливати на вирішення нагальних проблем.

Визначено важливість соціальної взаємодії між членами громади; звернено увагу на самоорганізацію населення в рамках соціального простору.

Окреслено цінності і принципи взаємодії членів громади в рамках локальної ідентичності. Встановлено, що в умовах глобальної нестабільності, локальна ідентичність часто виступає істотною опорою для індивіда у сфері визначення власного положення в системі соціального простору і приналежності до конкретної соціальної групи.

The article analyzes the influence of the process of power decentralization and globalization changes on the local identity of communities. Attention is drawn to the need to implement a subsidiary approach when establishing the interaction of state authorities, local self-government with community members, which ensures awareness of mutual responsibility for the implementation of democratically adopted laws and stimulates the parties' activity and initiative. Local authorities and the community complement each other, since the implementation of public policies based on public participation and awareness of responsibility for decision-making will ensure the effectiveness of interaction between community members and positively affect the solution of urgent problems.

The importance of social interaction between community members is determined; attention is drawn to the self-organization of the population within the framework of social space. Values and principles of interaction of community members within the framework of local identity are determined. It has been established that in conditions of global instability, local identity often acts as a significant support for an individual in the sphere of determining one's own position in the system of social space and belonging to a specific social group.

In order to effectively solve urgent problems and meet the identified problems in the community, it is advisable to develop a local identity, which is an important component of the interaction of community members. Identity at the local level has an impact on the creation of such a social space in which group members approach decision-making at the local level in a subsidiary manner. The socio-political character of the community's local identity implies interaction not only between members of a specific community, but also the involvement of state authorities and public organizations in cooperation.

Ключові слова: *локальна ідентичність, взаємодія, громада, делегування, співпраця, цінності.*

Keywords: *local identity, interaction, community, delegation, cooperation, values.*

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сучасні виклики в суспільно-політичному житті держави і суспільства активізують діяльність різноманітних суб'єктів діяльності (від національного до локального щаблів), з метою вирішення нагальних проблем економічного, соціального, психологічного, морального рівнів на локальному рівні. В країнах з демократичним політичним режимом органи державної влади делегують частину завдань інститутам громадянського суспільства, органам місцевого самоврядування. В європейських країнах налагодженням конструктивної взаємодії між громадськими організаціями, громадянами, владою, займаються, перш за все, органи місцевого самоврядування. Це зумовлено тим, що місцеве самоврядування являє собою одну з форм народовладдя, яка дає можливість місцевим громадам самостійно і під свою відповідальність вирішувати коло питань, що стосуються інтересів членів конкретної спільноти. З метою ефективного вирішення нагальних проблем та задоволення визначених проблем в громаді доцільним є розвиток локальної ідентичності, яка виступає важливою складовою згуртованості та взаємодії

членів громади. Ідентичність на місцевому рівні має вплив на створення такого соціального простору, в якому члени групи субсидіарно підходять до прийняття рішень на локальному рівні. Суспільно-політичний характер локальної ідентичності громади передбачає взаємодію не тільки між членами конкретної громади, а й залучення до співпраці органи державної влади та громадські організації. Саме тому органи місцевого самоврядування разом з активними членами громади можуть оперативно реагувати на нагальні проблеми громади та впливати на рівень задоволення громадян тією політикою, що реалізує влада.

Аналіз досліджень та публікацій. До питань локальної ідентичності в сучасних глобальних умовах та в процесі децентралізації влади у своїх працях зверталися Дж. Арнетт, М. Бонаіуто, Н. Гедікова, Глиніс М. Бреквел, А. Гняздовскі, К. Горлах, Б. Грабовска, О. Євтушенко, М. Клекотко, Т. Лушагіна, А. Маєр, Р. Робертсон, Т. Панченко та інші. Однак проблеми впливу децентралізації на локальну ідентичність громади в умовах нових викликів потребують подальшого вивчення та аналізу.

Метою статті є аналіз впливу децентралізації влади та глобалізації на локальну ідентичність громад. Сучасні реформи у політичній та соціальній сферах вимагають змін у площині взаємодії органів державної влади, місцевого самоврядування та громадян. Тому розгляд локальної ідентичності є важливим елементом в процесі переходу від патерналізму до субсидіарного підходу в функціонуванні громад.

Формулювання цілей. У процесі дослідження й оцінки локальної ідентичності в сучасних умовах були сформульовані наступні завдання:

- проаналізувати взаємозв'язок між становленням локальної ідентичності та засадою субсидіарності в демократичній державі;
- розглянути особливості локальної ідентичності;
- порівняти локальну і глобальну ідентичності;
- визначити рамки приналежності як основи локальної ідентичності громад.

Виклад основного матеріалу дослідження.

З метою активного залучення до реалізації публічних політик та передачі частини повноважень органам місцевого самоврядування в країнах демократичного режиму впроваджується процес децентралізації влади, який передбачає розподіл та передачу частини повноважень, а також завдань, органам місцевого самоврядування на рівні села, міста, регіону. Як зазначають науковці О. Євтушенко та Т. Лушагіна, „децентралізація передбачає укрупнення громад, що значно поліпшує їх економічне становище і якість надання муніципальних послуг; децентралізація влади в країні підкреслює відкритість системи управління для рішень «знизу» і передбачає відповідальність за власні дії, відхід від бюрократизації, заорганізованості тощо” [6]. Процес децентралізації ґрунтується на засаді субсидіарності, яка передбачає несення відповідальності за прийняті рішення й забезпечує їх прийняття на локальному рівні.

Необхідність впровадження субсидіарного підходу при налагодженні взаємодії органів публічного управління з громадами забезпечує усвідомлення взаємної відповідальності та стимулює активність й ініціативність сторін. Поштовхом до взаємодії на локальному рівні є саме соціальна відповідальність сторін, яка забезпечує ефективний, раціональний та орієнтований на людину суспільний розвиток на основі духовно-моральних і соціокультурних цінностей.

Сучасна система публічного управління відходить від патерналістського підходу, який був виражений у спеціальних методах розподілу коштів, і наближається до розуміння важливості субсидіарності та зрілості в пошуку ресурсів з різних можливих джерел, оскільки взаємодія органів місцевого самоврядування, громади, органів державної влади, повинна бути спрямована на реалізацію конкретних завдань, підтримку різних соціальних груп, бо співпраця розбудовується на основі принципу цілепокладання і досягнення конкретної мети. Органи державної влади в сучасний ринкових відносинах вже не виступають єдиним суб'єктом у сфері реалізації

громадських інтересів, оскільки органи влади не спроможні повністю задовольнити потреби громадян, які постійно зростають. Тому в європейських країнах, наприклад, введена формула субсидіарності, яка поєднує співпрацю державного сектора, органів місцевого самоврядування та громадськості у сфері вирішення соціально-економічних проблем громади.

В рамках процесу децентралізації влади та делегування повноважень варто звернути увагу на структуру громади, потреби та інтереси її членів. В процесі імплементації нових публічних політик в громаді важливою є також процес самоорганізації через субсидіарну призму. Залучення до соціально-політичних процесів членів громади буде гарантувати успішне вирішення наявних проблем та превентивне відношення громадян до загроз чи небезпек, які пожуть з'являтися. Процес згуртування членів громади базується та ідентичності, яка поділяється на такі категорії як місцева, регіональна, національна. Як зазначають науковці М. Бонаіуто, Глинис М. Бреквел, І. Кано "людина може пристосуватися до оточення, якщо воно має відношення до її власної самоідентифікації, коли вона спостерігає однакові соціально-когнітивні процеси та психосоціальну динаміку, які мають вплив на традиційні соціальні стимули, що стосуються її соціальної ідентичності: упередження у сприйнятті та оцінці особливостей оточуючого середовища, взаємодії Я-концепції та соціальної ідентичності [2, с. 159]. Цей підхід полягає в тому, що, наприклад, в процесі формування позитивної соціальної ідентичності, члени конкретної громади, мешканці місцевості, регіону будуть мати тенденцію до заперечення негативних явищ в своєму оточенні (соціальній групі) і т.д. Формування власної ідентифікації базується також на цінностях оточуючого середовища; самоідентичність можна частково сформувати, розвивати та трансформувати через призму особливостей оточуючого середовища [2, с. 159]. Аніліз вищезазначеного показує, що частиною процесу формування власної самоідентичності є соціальна і локальна ідентичності як важливі ланки в процесі формування соціальних зв'язків в групі, громаді і т.д. Теорія соціальної ідентичності визначає

соціальну ідентичність індивіда як елемент самооцінки, яка формується та підтримується через членство в групі [2].

Трансформаційні зміни в соціально-політичному житті на національному та глобальному рівнях вплинули на становлення у сучасному житті людини нових підходів до оточуючого середовища, які орієнтуються на розширення кордонів і формування нових типів ідентифікації, зокрема, глобальної. Наприклад, Дж. Арнетт [1] вважає, що індивід в глобалізованих економіках ймовірно матиме як локальну, так і глобальну ідентичність. Локальна ідентичність відноситься до ментальних традицій індивіда, зокрема, це повага до місцевих традицій і культури, ідентифікація себе з людьми у своїй місцевій громаді [1]. Глобальна ідентичність, відповідно, передбачає зацікавленість глобальною культурою та передбачує ідентифікацію з людьми по всьому світу. Як показує досвід, завдяки розвитку комп'ютерних технологій, Інтернету, інноваційних засобів зв'язку, такий вид ідентичності досить швидко імплементується в щоденному житті сучасної людини.

Варто звернути увагу на таку функцію глобалізації як вплив на розвиток локальної ідентифікації через збереження традицій, культури локальної громади. Як вказує дослідниця Б. Грабовська, глобальне масове суспільство виступає додатковим чинником, що сприяє відродженню локальності; ідея локалізму виникла як антиномія глобального суспільства [5, с. 32]. В ХХІ столітті спостерігається тенденція до співіснування глобальної та локальної ідентичностей, які мають вплив на популяризацію глобальної культури і, водночас, на розвиток та збереження унікальних локальних культур, традицій, оригінальності та своєрідності місцевих локальних громад. Науковець Т. Панченко вказує також на те, що глобалізація означає не лише делокалізацію, але й релокалізацію, у ході якої локальні співтовариства зміцнюють свій вплив на відповідні національні контексти [9]. Відповідно, локальна ідентичність в умовах глобалізації не втрачає своє значення. В рамках глобальної нестабільності локальна ідентичність часто виступає

істотною опорою для людини щодо можливості мати визначеність власного положення в системі соціального простору, і це стає підставою для активності і налагодженню зв'язків між членами громади. Р. Робертсон звертає увагу на можливість становлення локальності глобальних процесів і на розвиток глобалізації локальних явищ; йдеться про глокалізацію - процес «універсалізації партикуляризмів і партикуляризації універсалізмів» [10].

Дійсно, локальна ідентичність асоціюється з закритим середовищем, визначеними кордонами громади, віддаленістю від центра. Але з іншого боку, як зазначає А. Маєр, в європейській традиції, це, перш за все, культурне явище, приналежність – індивідуальна та колективна, що ґрунтується на індивідуальній та груповій пам'яті [8, с. 30]. При цьому соціокультурні аспекти переплітаються в даному випадку з просторовими елементами (конкретним місцем, регіоном, територією). Розуміння приналежності до конкретної локалізації дає можливість на локальну ідентифікацію та самоідентифікацію індивіда в конкретному оточуючому середовищі. Але територія і визначення конкретних меж не гарантує наявності локальної ідентичності. Важливою умовою ідентифікації індивіда з групою є наявність ефективної взаємодії в соціальному просторі.

А. Гняздовські аналізує громади, які мають визначену територію (сільська або міська місцевість), і чия локальність є, в певних межах, умовністю, оскільки локальні громади — це, перш за все, об'єднання, члени яких залишаються в соціальних відносинах один з одним [4, с. 5]. Члени локальної спільноти в процесі взаємодії між собою на визначеній території створюють соціальний простір зі своєю внутрішньою організацією. Найбільш прийнятним для аналізу конкретних ознак місцевої спільноти є поняття соціальної групи та її формальних характеристик. Варто звернути увагу на елементи, які характеризують локальну громаду як соціальну групу: територія, індивіди, спільні цінності, соціальні зв'язки та внутрішня організація групи [4, с. 5]. Локальна ідентичність базується якраз на спільній території та спільних інтересах; почуття приналежності також має вплив на

почуття безпеки індивідів в конкретній громаді, регіоні, державі. Саме категорія безпеки у різних її вимірах потребує в майбутньому подальших розвідок.

Члени громади мають відчуття приналежності до соціальної групи, в якій визначаються спільні завдання та цілі, власні колективні цінності та традиції, культурні надбання й ідентифікують себе з певним місцем та простором. Різноманітні форми ідентичності, що розвиваються на основі індивідуальної та колективної ідентичності, ґрунтуються також на культурі, встановлених принципах та різних інституціоналізованих формах участі в суспільному житті [7, с. 38]. Все це сприяє активності членів спільноти, які, завдяки відчуттю значущості та прозорості соціального простору можуть сприймати себе як акторів, здатних створювати власне соціальне середовище [7, с. 38].

Глобалізаційні процеси в економічній сфері, структурні зміни в соціальному і політичному житті створили ряд викликів для локальної ідентичності. В даному контексті приналежність індивіда до конкретної локальної спільноти може гарантувати відчуття ідентичності з групою, і, відповідно, відчуття безпеки, що визначає локальну ідентичність як вагомий чинник збереження та розвитку соціального простору на визначеній території та в рамках громади. Дослідниця Т. Панченко підкреслює, що глокалізація як результат синтезу глобального і локального дає можливість для утворення нових локальних спільнот, що зосереджені навколо певної місцевості, але вбирають в себе всі риси спільнот, що існують на глобальному рівні [9].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Локальна ідентичність базується на соціальній взаємодії індивідів, а також на наявності конкретної території, місця, яке окреслює соціальний простір громади. Реформа децентралізації в демократичній країні передбачає визначення кордонів територіальних громад та створення відповідної документації з якісними і кількісними показниками, зокрема, паспорту громади. В рамках конкретної території формуються соціальні

взаємовідносини між членами громади, які мають вплив на становлення конструктивної співпраці всередині громади, так і за її межами з метою створення ефективного соціального простору, в якому розвивається суб'єктно-об'єктна взаємодія. Дослідниця Н. Гедікова вказує, що в умовах реформи децентралізації та місцевого самоврядування обумовлюючим фактором локальної ідентичності виступає зміст спільної справи членів громад, який безпосередньо впливає на процес їх самопізнання, самовизначення і взаємодії в соціальному просторі, в якому індивід знаходиться [3]. В подальших дослідженнях доцільно звернути увагу на інноваційні форми конструктивної взаємодії громад з організаціями на національному та міжнародному рівнях.

Література

1. Arnett Jeffrey J. The Psychology of Globalization. *American Psychologist*. 2002. 57 (10). P. 774–783.
2. Bonaiuto M., Glynis M. Breakwell, Cano I. Identity Processes and Environmental Threat: The Effects of Nationalism and Local Identity upon Perception of Beach Pollution. *Journal of Community & Applied Social Psychology*. 1996. 6(3). P. 157 – 175.
3. Гедікова Н. П. Формування локальної ідентичності в умовах реформи децентралізації в Україні. *Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів*. Матеріали П'ятої Всеукраїнської науково-практичної конференції. Одеса. ПНПУ імені К. Д. Ушинського. Центр соціально-політичних досліджень «Politicus», 2020. С. 24-27.
4. Gniazdowski A. Wspólnota i świat. Tożsamość społeczności lokalnej. [w:] *Oblicza lokalności : tradycja i współczesność*. Red. J. Kurczewska. Warszawa : Wydawn. IFIS PAN, 2004.
5. Grabowska B. Rewitalizacja tożsamości regionalnej. *Chowanna*. 2015. T. 1. S. 31-42.

6. Євтушенко О. Н., Лушагіна Т. В. Розвиток локальної організації влади в умовах децентралізації: європейський досвід та українські реалії. *Проблеми міжнародних відносин*. 2017. Випуск 12. URL: <http://vmv.kymu.edu.ua/series/vipusk12/15.pdf>.
7. Klekotko M., Gorlach K. Miejsce, lokalność, globalizacja. Przyczynek do problematyki socjologii wsi (i nie tylko) w społeczeństwie ponowoczesnym. [w:] *Obszary wiejskie w Polsce : różnorodność i procesy różnicowania*. Red. H. Podedworna, A. Pilichowski. Warszawa. Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii PAN. Polskie Towarzystwo Socjologiczne, 2011. S. 25-55.
8. Majer A. Lokalność w cieniu globalizacji. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*. Lublin. Polonia. 2011. Vol. XXXVI. S. 27-46.
9. Панченко Т. В. Регіональна і локальна ідентичності як складові культури субсидіарної демократії. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова*. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. 2010. № 4. С. 72-77.
10. Robertson R. *Globalization: Social Theory and Global Culture*. London. 1992.

References

1. Arnett, Jeffrey J. (2002), "The Psychology of Globalization", *American Psychologist*, vol. 57 (10), pp. 774–783.
2. Bonaiuto, M., Glynis, M. And Breakwell, Cano I., (1996), "Identity Processes and Environmental Threat: The Effects of Nationalism and Local Identity upon Perception of Beach Pollution", *Journal of Community & Applied Social Psychology*, vol. 6(3), pp. 157 – 175.
3. Gedikova, N. P. (2020), "The formation of local identity in the conditions of the decentralization reform in Ukraine", *Suchasna ukrainska derzava: vektory rozwytku ta shlachy mobilizacji resursiw. Materialy Pjatoi Vseukrainskoji konferencji* [Modern Ukrainian state: vectors of development and ways of mobilizing resources. Materials of the fifth all-Ukrainian conference], Centr socialno-politychnych doslidzen «Politicus», Odesa, Ukraine, pp. 24-27.

4. Gniazdowski, A. (2004), "Community and the world. Identity of the local community", *Oblicza lokalności : tradycja i współczesność* [Faces of locality: tradition and modernity], IFIS PAN, Warszawa, Polska.
5. Grabowska, B. (2015), "Revitalization of regional identity", *Chowanna*, vol. 1, pp. 31-42.
6. Yevtushenko, O. N. and Lushagina T. V (2017), "The development of local government organization in conditions of decentralization: European experience and Ukrainian realities", *Problemy miznarodnykh vidnosyn*, vol. 12, URL: <http://vmv.kymu.edu.ua/series/vipusk12/15.pdf>.
7. Klekotko, M. and Gorlach, K. (2011), "Place, locality, globalization. A contribution to the sociology of the countryside (and not only) in the postmodern society", *Obszary wiejskie w Polsce : różnorodność i procesy różnicowania* [Rural areas in Poland: diversity and differentiation processes], Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Warszawa, pp. 25-55.
8. Majer, A. (2011), "Locality in the shadow of globalization", *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, vol. XXXVI, pp. 27-46.
9. Panchenko, T. V. (2010), "Regional and local identities as components of the culture of subsidiary democracy". *Naukowyj chasopys NPU imeni MP Dragomanova*, vol. 4. pp. 72-77.
10. Robertson, R. (1992), *Globalization: Social Theory and Global Culture*, London, UK.

Стаття надійшла до редакції 15.08.2023 р.